

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnok-dobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Samuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklje-múzeum őre.

Szász Gerő,

87. zászlóaljbeli hadnagy, kolozsvári ev. ref. esperes és egyázkörletli főjegyző.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczai üzletében.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt. ;

TARTALOM:

Honvédek albuma (arczképek)	17
Év elején a bajtársakhoz	18
Kossuth Lajoshoz	18
Pénzbüntetés a szabadságharc után	19
Honvédek albuma:	
Szász Gerő. — Endrődy János. — Böckel Károly. — Takács András	10—21
Pölteberg és a kápolnai csata Id. Bulla Györgyöt.	21—22
(V.) Kossuth Lajos gyermekeinek kimenekülése	22—23
Emigránsaink névsora:	
Fornét Kornél. — Kosztolányi Agoston. — László Károly. — Matta Ede, — Thuolt István	23
Halálozások:	
Vasvári Kovács Ferencz. — Lázár János. — Monoki Mihály. — Saárossy Károly	23—24
Különfélék:	
Az új évi szám. — Czetz tábornok hazajön. — Emigránsaink névsora. — Hányan haltak meg a menedékházban? — Klapka György levele	24

BORITÉK TARTALMA:

Ünnepély Vizaknán február 4-én. — Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre. Bekötési táblák. — Képek a szabadságharcból. — Történelmi Tárca Napló. — Kérem emigránsainkhoz. — Megvételre kérésük — Hirdetések.

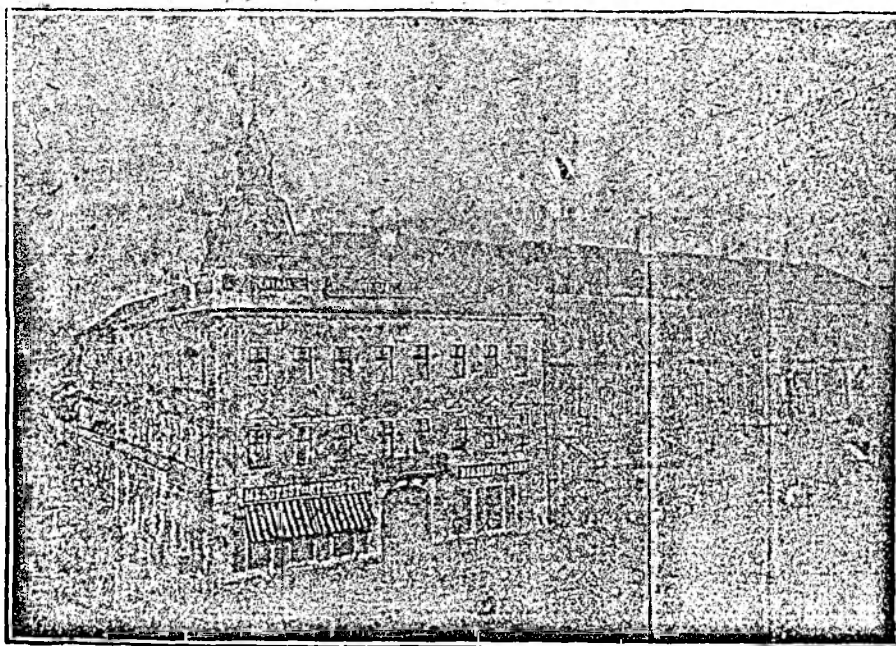
Az „Aranykönyv“ 257—272. oldala van mai számunkhoz mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: Szélik Ferencz honv.-hadnagy 5 frt. Vasuti állomásfőnökség Bustyaháza 80 kr. Miklós István postamester Nadrágon 2 frt 10 kr. Molnár Győző városi püöri biztos Nagyváradon 50 kr. Miklósy Károly állomásfőnök Sümeg 1 frt. Simon Samu postamester Szamosújvár 50 kr. Pénzügyőri szakasz Battonya 29 kr. Strohofer Sándor adótárnok O-Luhló 5 frt. Pénzügyi szakasz Csenger 9 kr. Enyvéry János fogy. adótárnok 2 frt 70 kr. Tóth János előfizető Halas 5 frt. Benedek Endre adótárnok Kis-Márton 5 frt. Rácz

József adótárnok 2 frt. Juhász Elemér fővigy. M.-Keresztes 60 kr. András Károly püöri szemlész Cs.-Szépviz 2 frt 10 kr. Kálnai József Száva m. Jassenovác 1 frt. Ribai Károly előfizető Bakabánya 2 frt 39 kr. Kukovszky Samu áll. főnök Túrje 3 frt 10 kr. Nyíry József püöri szemlész M.-Vásárhely 5 frt. Postahivatali főnök N.-Enyed 1 frt 10 kr. Lukács József püöri szemlész Pricsketön 70 kr. Lőrincz Mózes püöri szemlész Csik-Gyimes 4 frt 60 kr. Maráki Francziska pmester Neszliska 2 frt. Ary Lajos szemlész Ujfehértó 4 frt 70 kr. Pénzügyigazgató Déva 2 frt 20 kr. Nagy Alajos kir. adótárnok Bpest 2 frt 50 kr. Pénzügyőri szakasz Csákován 2 frt. Nagy Antal áll. főnök Eresztevény 5 frt. Postahivatal Vulkán 1 frt 10 kr. Pénzügyőri szakasz Riu-Vaduluj 2 frt 45 kr. Kerekes Antal püöri szemlész Eled 60 kr. Keller Károly ptt. hiv. főnök Lippa 5 frt. Kocovszki Lajos püöri biztos Hátszeg 1 frt. 1 frt. Postahivatal Halics 1 frt. Kahlberg Károly püöri szemlész Pétervárad 3 frt 90 kr. Reschner Gyula Cs. Gyimes 1 frt. Postahivatal Német-Lád 4 frt 50 kr. Pénzügyőri szakasz Kriesován 30 kr. Ádám Ferencz magy. kir. vámszedő Uj-Palánka 2 frt. Vágó Lajos közjegyző Patroba Schwarz Sándor áll. főnök Uj-Pauza 1 frt 90 kr. Boné István püöri fővigyázó Szék 1 frt 89 kr. Gabry Barna posta főnök Eled 5 frt. Augi Sándor püöri szemlész Mócs 2 frt 10 kr. Méray Gyula sőtárnok Temesvár 5 frt. Posta-távirdahivatal Kis-Tapolcsány 60 kr. Csorna Szidónia postamester Csikvándon 80 kr. Zoltány Gábor szemlész Gyulafehérvár 20 kr. Pajkossy János posta táv. s. titkár Zágráb 4 frt. Csernus Gábor szemlész Budafok 1 frt. Siatkó János Abauj-Komlós 20 kr. Freitag Kamil postamester Gödré-Szent-Márton 4 frt. Uttzás Lajos előfizető Uzdi-Szent-Péter 2 frt 50 kr. Lázár István postamester Tölgyes 3 frt. Bukovny János postamester Vihnye-Peszerény 1 frt 70 kr. Székely József mérnök. Deés, előfizető 1 frt 20 kr. Pénzügyőri szakasz Bodza 90 kr. Kornitzky Antal áll. felv. gyakornok Szecsány 22 kr. Postahivatal Déda 1 frt 65 kr. Pénzügyigazgatóság Deés 30 kr. Sztomszky pm. Moraván 8 kr. Csath Béla posta táv. hivatalnok Debreczen 3 frt 50 kr. Krausz Irma postamester O-Tura 4 frt 70 kr. Pécsi Mihály püöri biztos N.-Szöllös 2 frt 60 kr. Graffay Mária postamester Horvát-Csene 2 frt 59 kr. Gyárkó János postamester. előfizető Alsó-Vadász 3 frt. Geczey László Buj 3 frt 98 kr. Nemesek Gyula püöri biztos Bpest 50 kr. Lengyel Sándor áll. főnök Kis-Várda 1 frt 40 kr. Herrenbacker J. posta. hiv. főnök M.-Pádé 5 frt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota
mellett, a város
központján, 36
utczára nyíló szo-
ba a legmoder-
nebb, egészen új
berendezéssel, ki-
látással a főterre,
a goth székes-
egyházra és há-
rom főutczára.

Telephon ösz-
szeköttetés. Tár-
sas- és magán-
kocsi-közlekedés
minden vonathoz.

Mérsékelt szo-
ba-árak. Minden
szobában árjegy-
zék. Tisztaság és
pontos szolgálata-
ra kiváló gond
van fordítva. Ká-
véház, nyári és
téli étkező helyi-
ségek. Nagy dísz-
terem, mely bá-
lok, társas étke-
zések, felolvasá-
sok és hangverse-
nyek tartására
alkalmas.

Utazóknak a
legkényelmesebb
lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétnék fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

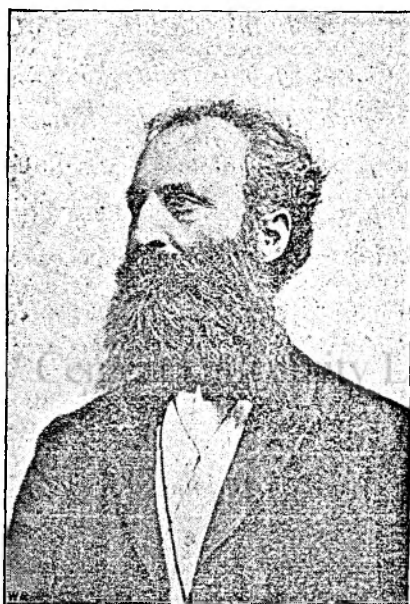
Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adtnak vissza.

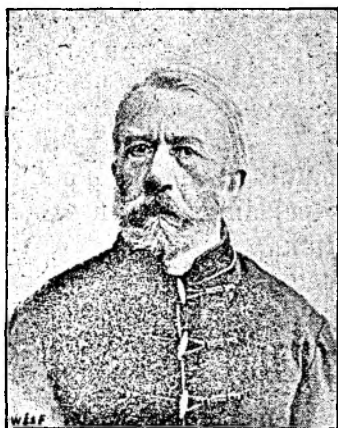
HONVÉDEK ALBUMA.

— Tizenkettedik csoport. —

Összeállította az ereklye-múzeum őre.

Szász Gerő,
87. zászlóaljbeli hadnagy, kolozsvári ev. ref.
esperes és egyházkerületi főjegyző.

Böckel Károly,
altiszt a 75. zászlóaljban.

Takács András,
őrzető a 11. zászlóaljban.

Endrődy János,
46. zászlóaljbeli százados.

Év elején a bajtársakhoz.

1894. január.

Bajtársak!

Soraink sokkal jobban megritkultak, mint a megelőző 1892. évben. A halál dus aratást tartott körülünkben. Nekünk kevesebb bátorság kellett megállani helyünket a golyók záporában, mint most, bajtársaink sűrűn felállított ravatalai mellett.

Nagyon sok derék vitézünk, szivbeli jó barátunk csendes ember lett azok közül, a kik a mult év folyamán elbeszéltek nekünk e lapok hasábjain élményeik egy-egy részletét. Néhányan alig tették le a tollat s már őket tették fel a Szent Mihály lovára s most csak az emlékezet, szeretet és a kegyelet virraszt emléküket felett és ott a tulvilágon megnyugtatja lelküket az a tudat, hogy kötelességüket itt lenn hüen betöltötték s hogy még két-három évtized s ott fönnt teljes lesz az a gárda, amely ideleenn feladatát mindig teljesen betölteni igyekezett.

Nekünk, akik isten jóvoltából, nem tudni meddig, még itt maradtunk, kötelességeink vannak még tisztelt Bajtársak. E kötelesség áll: az egymás iránti kölcsönös becsülésből, s abból a maga'artásból, mely példaadásul szolgál a jelen és jövő nemzedéknek. Kötelességeink vannak főleg amaz emlékek összeírása és hátrahagyása érdekében, amiket átélünk s amiket ha a történelem számára jegyzetek vagy közlemények, emlékiratok, naplók alakjában hátra nem hagyunk, hogy a történelem azokat feidolgozza és a maga helyére illessze, velünk együtt elenyésznek s ez esetben oly mulasztást követünk el, mely helyrepótolhatlan.

Tömörüljünk tehát mi sír szélén állók a „Történelmi Lapok“ zászlaja alatt s egyetértve, összetartva, egymást tisztelve és becsülve, igyekezzünk szolgálatot tenni a történe'emnek, hogy ez által szolgálatot tegyünk a hazának.

E kéressel, e felhívással kíván a bajtársaknak boldog új évet a

Szerkesztő-bizottság.

Kossuth Lajoshoz.

— A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum újévi átírata. —

Az orsz. ereklye-muzeum Kossuth Lajosnak újév napjára elküldte lapunk 1. számát, mely az üdvözlő sorokat tartalmazza. E diszszámot a „Történelmi Lapok“ két. m. é. diszbe kötött példányával az alábbi sorok kíséretében nyújtotta át a haza legnagyobb fiának.

Mélyen Tisztelt Kormányzó Ur!

Muzeumunk hivatalos lapja, az „1848—49. Történelmi Lapok“ körül csoportosult hívek egy szivvel, egy lélekkel és igaz, benső szeretettel üdvözlök Mélyen Tisztelt Kormányzó Urat. Ennek a lap újévi számában kifejezést is adtak.

Szerencsések vagyunk a lap ez újévi számát, melyet a tisztelők millióinak képviselőjében az ország különböző vidékein lakó, különböző rangot és társadalmi állást betöltő egyének irtak alá, jelölve az együttérzésnek, tiszteletnek és szeretetnek, — tisztelettel átnyújtani.

Ereklye-muzeumunk hivatalos lapja két évi folyamának bekötött példányát ugyan ez alkalommal tisztelettel átadjuk.

Muzeumunk legelőször alakult az országban Esméje, kezdeményezése, tevékenysége lelkesítette a fővárost és Aradot is hasonló cselekvésre.

„Magyarország jobb kezében“, — a Mátyás király házában temploma lesz e muzeum a hazafias érzés ápolásának talán akkor is, a midőn a többi pontokon a lelkesedés tüze már kialvó félben leend.

S amikor az érzés két szóban olvad össze, kegyelettel fogják e helyen a késő unokák is ajakukra venni ezt a két szót:

„Kossuth Lajos“.

Hazafiui üdvözléssel kíván boldog újévet az orsz. ereklye-muzeum igazgatósága:

Hory Béla,
alap-pénztárnok.

Deáky Albert,
elnök.

Kuszkó István,
a muzeum öre, a „Tört. Lapok“ szerkesztője.

Pénzbüntetés a szabadságharc után.

Az osztrák még pénzbeli büntetéssel is sújtotta egyes honfitársainkat és honleányainkat közelebbi szabadságharcunk leveretése után!...

Öt évnegyedig tartó 1848—49. szabadságharcunk Európa figyelmét, nemzetünk iránti mély tiszteletét, elismerését vivta ki.

Mint egy jeles történészünk megjegyzi: „Soha nemzet fényesebben nem bizonyította be, hogy harcolni tud, — mint a magyar. Soha seregek keményebb küzdelme nem volt, mint az osztrákoknak s a később velük egyesült felkelteknek ezzel“.

Maga a mindenkinek igazságot szolgáltató história is, meg kell hogy adja — ezen időt véve — a mi a magyart megilleti, — a dicsőség nymbusát!...

Azonban az északi colossussal egyesült osztrák, roppantul tulnyomó ellenséges haderő elnyomta végre is dicső és világhírű hős küzdelmünket; hazánk a legvéresebb, a legborzasztóbb dráma színhelye lett; iszonyuak lettek a sebek, melyeket nemzetünk szívén az ellene egyesült osztrák és muszka sasok vad körmei ejtettek!

Nem volt elég a boszujában határt és humánusságot nem ismerő osztráknak, hazánk oszlopai, nagyjai egy részének kötél és golyó általi elpusztítása; — nem volt elég oly sok lelkes polgári és katonai tiszteinknek rabláncra veretése, keserves rabságra hurcoltatása; vagy egyszerűen ellenséges ezredékbe közkatonaképen beosztása; többeknek a széles nagyvilágban ezer meg ezer viszontagságok közötti kibujdosása, hanem százak meg százaknak *összes vagyonát lefoglaltatta*, confiskáltatta, annak jövedelmét húzta.

El lehet képzelni, hogy az osztrák állami kincstár mily nagy összegekhez jutott évenként jeleseink vagyona konfiskáltatása folytán!

Az osztrák cs. k. hadi törvényszék pénzbírságra is ítelt sokakat!...

Az egyes módosabb honfiak és honleányokat kiszabott nagy büntetés-pénzekből is százezerek gyűltek be.

Magyarország népének nemcsak nemzeti és alkotmányos léte, hanem anyagi sorsa is ily módon zsákmányul esett a minden jogot és törvényt lábbal tipró győző boszujára és dühének.

Az „1848—49. Történelmi Lapok“-nak nem szabad ennek felemlítése és megörökítéséről is megfeleledkeznie, hisz ez is ama rémuralmi időszakból egy igen szomorú történelmi eseményünk, mely igen jellemzi az osztráknak e nemből is a magyarokkal szemben bánásmódját, de azt is, hogy a szegény magyar nemzetnek mennyi mindent kellett kiállnia!

Sokan, igen sokan voltak, akik hazafiságukért, szabadságharcunk szent ügyében lelkes részvételükért pénzbírsággal is sújtattak¹⁾ a tömlöcz és rabbilincs tovább szenvedésétől óriási összegek lefizetése folytán szabaddithatták meg magukat, kik közül azonban idáig előttem még csak következők ismeretese az 1848—49. szabadságharcunk miatt fogságot szenvedettek nevei kuttatása alkalmával:

I. gr. *Károlyi István* (53 éves, róm. kath. született Bécsben), cs. k. kamarás, Pestmegye főispánja, a Károlyi lovas csapat ezredese. A jeles főúr, midőn fegyverrel kellett védeni a nemzet jogait, akkor a legfényesebben mutatta ki hazafisága és áldozatkészsége egész nagyságát.²⁾

¹⁾ Haynau osztrák fővezér és császári helytartó 1848. július 1. kiáltványa. 1848. okt. 3. rendelet.

²⁾ Magyarország és a Nagyvilág. 1877. évf. 47. sz.

Egy huszárezredet állított ki saját költségén, az olyannyira vitéz és hős „Károlyi-huszárokat.“ Az osztrák hadi törvényszék a nagy hazafit 1849. okt. 6-án minden méltóságainak elvesztése mellett 150.000 pforint pénzbüntetés lefizetése és két évi therisienstadti várfogságra ítélte.

II. Hasonlóan bántak a szabadságharcban nem kevésbé maga után fényes és büszke nevet hagyott (54 éves, róm. kath., Bécsben született), békésmegyei főispán gr. *Károlyi Györggyel* is, ki valóban az 1848—49. mozgalmainkban igaz őszinte híve volt nemzete ügyének,³⁾ s kit azért a Bach-Schwarzenberg-kormány hadi-törvényszékileg, Pesten, 1849. nov. 27-én egy havi hőrtőnre és 150.000 pforint pénzbírságra ítelt.

Bár maga is csak nagy bajjal és nagy áldozatok árán menekülhetett meg az ellenség büntető keze közül, de a szerencsétlen bujdosóknak s a rabságban szenvedő hazafiaknak is kifogyhatlan bőkezűségű és bátor pártfogója volt.

A magyar haza e derék mágnásáról következő érdekes epizod is fel van jegyezve. Ugyanis a magyar nemzet leveretése után *Haynau gr. K. Gy. palotájába szállásoltatta be magát*, elfoglalta az épületet úgy, hogy a gazdának alig maradt egy-két szobájánál több saját használatára.

Midőn Haynau hivatalától elmozdított és kénytelen volt kényelmes lakását odahagyni, kérte a gróftól: „Mennyivel tartozik a szállásért!“ — „Excellenciád fogja maga legjobban tudni, — volt a válasz. — Én az „Újépületben“ egy szobának egy havi használatáért 150.000 pforintot fizettem!“ — Mire Haynau földig megszégyenülve távozott el gr. K. Gy. palotájából.

III. Özv. *Udvarnokyné*, Szemere Bertalan belügym. és a miniszteri tanács elnökének napája (42 éves, pozsonymegyei), ki Pozsonyban, a cs. k. hadi-törvényszék által 1849. aug. 16-án 4 évi várfogságra és 50.000 pforint pénzbüntetésre ítéltetett.

IV. gr. *Nádasdy Lipót* (47 éves, róm. kath.), Komárommegye örökös és valóságos főispánja, Pozsonyban, 1849. aug. 4-én kötél általi halálra ítéltetett, azonban ez ítélet kegyelem útján Theresienstadtba 3 évi várfogságra és 50.000 pforint pénzbüntetésre változtatták.

V. Puchói és csáki *Marczibányi Antal* (56 éves, róm. kath., szül. Puchón), ki sokat szerepelt a közélet terén, Trencsénmegyének főispánja, felsőházi tag, Pozsonyban 1849. jul. 14-én 3 évi várfogságra és 2000 pforint pénzbüntetésre ítéltetett.

VI. *Szilágyi István*, pesti születésű, 50 éves, választott polgár, Pesten, a hadi törvényszék által egy évi várfogságra és 10.000 pforint pénzbüntetés lefizetésére ítéltetett.¹⁾

Az 1848—49. évek eseményeinek a milleniumi nagyünnepre minél teljesebb megírásához, szolgáljanak e pár sorok is egy porszemnyi adattal!...

Szenkatolnai Bakk Endre.

¹⁾ Zonda Lajos székelyhuszár százados emlékirataiból.

HONVÉDEK ALBUMA.

— Tizenkettedik csoport. —

Összeállította az ereklye-muzeum őre

Abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy ismét megkezdhetjük közlését e rovatban a honvédeknek. Igyekezni fogunk tőlünk telhetőleg, hogy ebben az évben több csoportot s ezekben

több honvéd képét közölhessük, mint a megelőző években. A sok aktuális kérdés egészen összezusgorította ezt a rovatot a m. évben. A most és közelebről bemutatandó képek kliséje részben 1892., részben 1893. év elejétől kész és kiadásra vár. Néhány kiadásra váró kész klisé tulajdonosa legnagyobb fájdalomra időközben el is szenderült s mi csak egy fájó sóhajjal áldozhattunk emlékezetének.

Azt szeretnők mi, ha a beérkezett arcképeket egyetemben a bejött életrajzokkal az arcképek tulajdonosának életében még közölhetnők. Nem csak azért, hogy az egy zászlóaljban szolgált bajtársak bár arcképben még egyszer viszontláthassák egymást, hanem főleg azért, hogy az életrajzok közlésével felszínre hozzunk olyan epizódokat, amik a többi bajtársak emlékezetébe visszahozzanak olyan eseményeket, amik megírva még nincsenek s amiknek a leírására a bajtársak megjelenő leírásai ösztönzésül szolgálnak. E célból minden kínálkozó módot fel fogunk használni az életrajzok és arcképek minél tömegesebb közlésére és mint előbb már hangsúlyoztuk s mint példákkal is dokumentáltuk, nem nézünk rangot, fényes társadalmi állást, mert mi nem a hiúságot legyezzetjük, hanem a *történelmet szolgáljuk*, mely előtt a közhonvédnek sok esetben inkább meg van az érdeme, mint a főtisztnek.

Ezek előrebocsátása után kérjük azokat, a kik a szétküldött kérdő ívekbe bejegyezték életrajzi főbb adataikat és ezzel együttesen beküldötték arcképüket, hogy ha a nagy napokról életükben egy vagy más figyelemre méltó mozzanat van, főleg olyan, mely leírva még nincsen, azt leírni és pótlólag beküldeni sziveskedjenek.

Ugyanerre kérjük azokat is, akik arcképeiket és életrajzi adataikat ezentúl küldik be. A kérdő pontokba foglalt iv csak vezérfonalul szolgál az adatok természetes egymásutánjának leírására, de nem köti meg senkinek a kezét a tekintetben, hogy többet, vagy a dolgokat terjedelmesebben meg ne írja, mint az iven levő rovatok között levő hely engedi. A beküldött ívekből eddig is különben azt az örvendetes tapasztalatot merítettük, hogy némelyikben nagyon érdekes és történelmi szempontból becses és olyan új adatok vannak, amelyek feljegyzése a figyelmet eddig elkerülte.

És most szóljunk a képekben bemutatott honvédekről.

Szász Gerő, 87. zászlóaljbeli hadnagy, kolozsvári ev. ref. esperes és egyházkerületi főjegyző. Tizenhét éves még alig volt, mikor a szabadságharc kiütött. Imreh Sándor és más szemtanu bajtársak beszélnek, hogy fiatal kora miatt, jó ideig be sem osztották a zászlóaljba, a mi őt egy cseppet sem hozta zavarba. Ment, hol a zászlóalj előtt, hol mellette a

Összeütközések alkalmával csatázott a saját felelősségére, egész külön „zászlóaljat“ alakítva egymagából, célba vette az ellenség soraiban azt, akit jónak látott s lelőtte. Ha a zászlóalj odább nyomult, ment ő is utánuk. Szász Gerő a gyermekkorából kikerülő honvédek karakterisztikus alakja. Azok közé a gyermekifjak közé tartozott, kik a kollegium falai között megtudták, hogy a haza veszélyben van; annak sorsát komolyan vették, az önvédelmi harcban részt venni dicsőségnek tartották. A küzdelmet nemes ifjakhoz illő dalias játéknak tekintették, nem sokat gondoltak, de annál mélyebben éreztek és gyorsan cselekedtek. A halál előttük a megdicsőülésnek egy neme volt, amelyet soha nem kerültek, amelylyel számítás nélküli bátorsággal néztek óráról-órára farkasszemet.

Ő maga írja ezt le a „Történelmi Lapok“ 1892. évfolyamában a 14. lapon „Vizakna“ című poetikus versében, melyet a következő sorokkal végez:

„Kerestem a halált s büszkén estem volna
Veletek a vérrel megáztatott porba,
De midőn mellemet tártam a fegyvernek,
A halál így szólott, *lódulj innen, gyermek.*“

Szász Gerő félig tréfásan írja, az ereklje muzeumhoz intézett levélben, hogy végtelen sajnálja, mikép akkor még olyan gyermek ifju volt, hogy soha és semmit fel nem jegyzett. Minő hasznát venné most és milyen hasznára volna az akkori tüneményes időknek.

De ha ő nem jegyzett is semmit, fiatal lelkébe, mint a viaszba, az akkori tüneményes idők bevették a képüket. E képek élénken visszatükröződnek az öreg kor verőfényében s egy-egy költői lendületű versben domborodik ki ama kor hangulata.

Ne feledjük el, hogy az idők hangulatának ismeretére a történet írónak ép oly szüksége van, mint a történelmi részletekre, azért habár élményeiből a nyomtatott kérdőívben csak a vázát írta be az átélt napoknak, azok eseményeinek színe, költészete, meg van verseiben. Ez adatok szerint Szász Gerő 1831. aug. 5-én a régi Doboka vármegyében, Ördögkeresztúron született.

1848-ban ősszel a kolozsvári kollegiumból vonult Bánffy-Hunyadra. A 87. honvédzászlóaljnál szolgált, mely sokáig, mint névtelen zászlóalj szerepelt, s melynek „maros-zéki zászlóalj“ volt a neve Örnagya Tholnay Gábor volt.

Zászlóaljjával részt vett: Deésnél, Vizaknánál, Király németinél, Trecknél Fekete halomnál, Déva vára körülzárásánál, Kis-Hegyesnél, Vranjovánál, Titelnél folytatott ütközetekben.

Mikor a Bánátba kivonult a zászlóaljjal, hadnagyi rangot nyert. De ezt a hivatalos lap már nem közölhette, a szerencsétlen fordulatot vett idők miatt.

A szabadságharc után pap lett. A kolozsvári ev. ref. egyházban 34 év óta hirdeti az isten igéjét.

Endrődy János, a nógrádi 46. honvédzászlóaljbéli 48/49-iki százados Született Nógrádmegye Csalár községében 1819. évben középbirtoku ősnemes családból.

Középkolai tanulmányait elvégezve a katonai pályára lépett, honnan mint Ferencz Ferdinánd, de Este ezredbeli hadapród 1846. évben családjához visszatért s itt találta őt szabadságharc kitérőse.

1848. július hóban a Nógrádmegyében alakuló honvédszázlójába lépett be s annál a pákozdi, schvechati, nagyszombati, budatini, branyiczkoí, kassai, hatvani stb. útköztekben egész a fegyverletételig mint százados vett részt.

A szabadságharc leverése után, hosszabb ideig bujdosott, míg nem 1851. évben sikerült a családi összeköttetéseknek kieszközölni, hogy özvegyen maradt édes anyja s hat kiskoru nővére támogatása végett családi tüzhelyéhez visszatérhetet s időközben elhanyagolt és pusztulásnak indult birtokait rendezhesse.

Nemsokára ezután megnősült s mint szenvedélyes gazda egészen 1881. évig családi birtokán gazdálkodott; — ekkor azonban az aránytalan nagyságu befektetések, balul kiűtő vállalkozások, rosz termésű évek stb. olyannyira tulterhelték birtokát, hogy az teljesen a hitelezők kezébe került, a 74 éves agg százados pedig azóta szerény nyugdíjából Egerben tartja fön magát.

Endrődy, a nyomoru megpróbáltatások után is megőrizte, a nagy napok iránti előszeretetét, lelkesedését s nemes buzgalommal tesz és áldoz ma is ott, a hol a nagy napok szent emlékei érdekében valamit tehet. Arra könyvünk lapjai támogatják ez állításunkat. Endrődynek egyik fia csendőr főhadnagy, másik már 11 év óta családot alapított Amerikában, harmadik fia s két leánya szintén el vannak helyezve.

Böckel Károly, altiszt, a 75. zászlóaljban. Született Kolozsvárt 1829. május 15. Részt vett a gálfalvi, szebeni, piskii s más több kisebb-nagyobb útköztekben. Szászvárosnál megsebesült. III. érdemjellel lett kitüntetve.

Böckel Károly Kolozsvár társadalmi életében tevékeny férfit, kedvelt egyéniség. Mint esztergályos, főtéri üzletében első volt, a ki a hírlapok üzletszerű árusítását évtizedek előtt meghonosította, mely azóta az ő kezdeményezése után nagy lendületet vett.

Nincs hazafias testület, vagy mozgalom, a melyben ő szívet-lélekkel ne munkáljon. Tagja a kolozsvári márczius 15. állandó bizottságnak, s a Kossuth ünneprendező bizottságnak. A kolozsvári iparos-egylet mozgalmában a szava döntő súlylyal bír. Hat élő gyermeknek atyja, kik közül a nagyok mint orvos, gyógyszerész, vasuti hivatalnok tisztas állásokat foglalnak el a társadalomban s nagyon jó hazafiak.

Takács András, őrvezető, a 11. zászlóaljnál. Született 1823. október 30. Kolozsvárt. A szabadságharcot végig szolgálta, részt vett minden útköztekben, melyekben két sebet is kapott. A szabadságharc után Kolozsvárt telepedett le s folytat virágzó fésűs üzletet.

Pöltenberg és a kápolnai csata.

— Válasz Zambelli ezredes cikkére. —

Egy szárazlevelű tölgyfa ágacskaival, mint az eltűnt hajdani dicsőségünk legalkalmasabb jelképével kezemben, jelentkezem a m. évi Történelmi Lapok 11., 12., 13., 14. számaiban közzétett cikkemre főlshózó Zambelli Lajos ezredes ur, szabadságharcunk főhadserégének ezen tekintélyes alakja előtt. És most félre veletek ti mindennapi gondok, félre veletek is ti a chauvinistikus jelszavakkal tele tömött nagyságu hyper-loyalisok, a ti hangzatos lármátok úgy sem érhet engem, midőn habár csak szellemileg is, a volt vitéz ezredes empiedestálja előtt állok. Ave! Ave!

Nem veheti rosz néven Zambelli Lajos ezredes ur, ha egy volt alantas, de időközben sok vihart látott, s már szinte tulserdült tisztje, főlshózómlására némely tiszteletteljes megjegyzést tesz.

Mindenekelőtt helyén látom azon személyes okok néhányának fölemlítését, melyeknél fogva én Zambelli Lajos ezredes ur személye irányába 44 év óta különös tisztelettel viseltem.

Ugyanis: 1849. évi április hó 2-án, azonnal a Hatvani csatának lezajlása után, délután körülbelöl 4 órakor,

midőn a verőfényes nap elég magasán állott a látkör fölött, jelentem meg hadtestünk törzskari irodájában, mint oda vezényelt „Ordonance“ őrmester. Alig hogy oda értem, reám bízott egy hadtest irodai „circulandum“ a végett, hogy azt Hatvanban elszállásolt összes törzstiszteknek azonnal kézbesitem. Ezen „circulandum“ tartalmára bizony már nem emlékszem, de mindegy, mert az a dolog lényegéhez úgy sem tartozik. Összejártam az összes törzstisztek lakásait, de azok egyikét sem találtam otthon. Végre sikerült megtudnom, hogy valamennyien a helybeli katolikus prépost házában vannak. Odamentem, és csakugyan ott találtam a keresett összes törzstiszteket. Egyszerűségemben azt véltem, hogy bizonyára azon tanácskoznak, miképen kell majd holnap reggel, vagy talán még ma is az éppen legyőzött ellenséget üldözöbe venni. De nagyot csalódtam, mert láttam, hogy a dolog nem így áll. Több hosszú asztal mellett valamennyien „ferbliztek“, és láttam, hogy mindennike előtt a még föl sem vágott öt forintos bankjegy iveinek halmaza áll fölrakva. De két törzstiszt még is nagyon tiszteletes kivételt képezett. Mert Zambelli Lajos akkori alezredes urat a hatvani gyógyszerárban, Liphay Pál akkori őrnagyot, későbbi ezredest és hadosztályparancsnokomat, — az elébb nevezett író asztala mellett — saját lakásaikon találtam.

A későbbi eset pedig a következő: 1848—49. évben, mint minden értelmes fiatal ember, úgy én is alig vártam, hogy ujságot olvashassak. Arra pedig csak akkor volt alkalmam, midőn valami városba érkezvén, ott egy vagy két napon át időztünk. Ily esetben, ha szolgálaton kívül álltam, rendszerint fölkerestem a cukrász boltot, hol igen egészséges gyomru fiatal ember létemre tömérdek mennyiségű cukrász árunak fogyasztása mellett, de minden ital nélkül; — ujságot is olvashattam. 1849. évi május és junius havaiban hadtestünk Győrben volt elszállásolva. Ottani időzésemnek ideje alatt, tehát gyakrabban betértem az akkori „*Stampa testvérek*“-féle cukrászatba. Egy izben belépésem alkalmával a szolgálaton kívül álló törzstisztek nagyobb csoportjára akadtam. Azok között többen fülem hallatára megbotránkoztak azon, hogy miképen mertem én, akkori altiszt létemre oda belépni, ott is maradni, a hol ők mulatnak. Azt sem tudom, hogyan végződik ezen, reám névsve igen kellemetlen ügy, ha a jelenvolt Zambelli Lajos ezredes ur javamra nem intervevial, s társait nem figyelmezteti arra, hogy sem ők, sem én szolgálatban nem vagyunk, s hogy ezen ügynek további bolygatása ennél fogva tárgytalan. Így azután további bántódásom nem lett!

De különben ki az, ki bárcsak rövid ideig is a magyar főhadserég kötelékében szolgált, és személyesen nem ismerte volna Zambelli Lajos ezredes urat, ezen a „*vitéz Sándor*“ huszárjaink daliás termetű, rettenhetlen vezérért!

Tehát, ha én jelenleg főlshózómllok, azt csakis az igazságnak kiderítése tekintetéből teszem. De teszem azt egyrészt azért is, hogy Zambelli Lajos, személyesen ismert ezredes urnak 45 esztendő lefolyása után is, köteles, s a régi honvédhez illő üdvözetemet nyilváníthassam. Ne is tekintsen engem Zambelli Lajos ezredes ur úgy, mint az 1849. évi kápolnai csata idejében „glédába“ való őrmestert. Bizonybizon ha valaki a „*Contemporaneusaink*“ között, úgy én is teljes öntudattal azt mondhatnám magam föli: „*Multa tulit fecit que puer, sudavit, et alsit*“. A forradalmnak lezajlása után egymásután két nagy császár hadserégében szolgáltam, és résztvettem az 1850—1860. évek közben előfordult majdnem összes európai és algeriai hadjáratokban. Én nem tehetek róla, ha a szerencse nem kedvezett, s ha még altiszt koromban „*Sebastopolnak*“ falai alatt egy muszka golyó által mindenkorra hadképtelenné tételvén, katonai pályámat véglegesen befejezettek kellett tekintenem. Az azótai polgári állásomban pedig, bár anyagi erőmhöz képest tulságos költséggel, de családi érdekeimnek legki-

sebb csorbitása nélkül, egyéb történelmi és statisztikai művek mellett beszereztem 1848 1849. évi történelmünkre vonatkozó majdnem „az összes” irodalmi műveket. És azokat több mint 30 év óta szorgalmasan tanulmányozván illetékesnek tartom most is magamat, a következő észrevételek megtételére

Ezeknek tiszteletteljes előbocsátásával áttérek most magára a tárgyra.

Mindennekelőtt konstatálnom kell azt, hogy Zambelli Lajos ezredesen kívül senki még Gelich Richard sem szólalott föl a közölt történelmi cikkemnek egyes vagy több tételei ellen. Pedig erkölcsi kötelességénél fogva, sőt személyesen szólítottam föl Gelich Richard urat arra nézve, miszerint indokolja, vagy legalább utólag jelölje meg azon forrást, melyből merítette abbéli, előttem igen fontos történelmi adatát, hogy Pöltenberg főhadi parancsnokságunk által utasítva volt arra, miszerint 1849. évi február hó 27-én már reggeli 7 órakor jelenjen meg Verpelétnél Klapka ottani állásának támogatása végett. Kötelességében állott, s most is áll Gelich Richard urnak az miszerint ezea fontos tényre nézve nyilatkozzék. Ezen kötelessége alól nem mentheti föl ötet még jelenlegi magas állása sem, mert ugy hiszem, ő maga is tudja azt, hogy történelmi művét nem maga, hanem az utókor, s különösen a magyar nemzet számára írta meg. Avagy nem fontolta e meg Gelich Richard ur, hogy a kérdés alatti állításával nemcsak Pöltenberget, de egész hadosztályát, s különösen annak alantas vezereit is avval vádolja, hogy a főhadi vezénylet parancsának ellenére és a Kápolna tájáról folytonosan hallott ágyúzásnak daczára, ezen kadosztály valahol észrevétlenül vesztegelvén a csatáért nem sietett, hanem Kerecsendről Verpelétre csak reggeli 11 órakor érkezett meg. Hát merem kérdezni, türte, türhetne volna azt a gyáva veszteglést oly alantas vezér, mint Zambelli Lajos, mint Kossuth Sándor, Gózon, Posta stb.? Tehát csak várni kell, és Gelich Richard ur most már bizonyosan nyilatkozni fog.

Egyidejűleg konstatálom azt is, hogy Gelich Richard ur hivatkozott művének egész utolsó kötelég, mindenütt, még ott is, ahol különben annak nyoma sem látható, csupa árulást szimatol, holott megint más tényezők, pl. o. Dembinsky, mint főhadvezér irányában ugy látszik „*ex studio*” tulságosan engedékenynek mutatkozik. Egy korholó szóval sem illeti meg Dembinskyt a kápolnai csata alkalmával tanusított hőbortos viselkedése miatt. ¹⁾ Sőt föllépését bizalomgerjesztőnek mondja s éles előrelátását is magasztalja, ²⁾ azért, hogy még 1849. évi február elején kérkedőleg a kormány előtt megjelölte a legközelebb vivandó csatának helyszínét. Bizony bizalomgerjesztő föllépés, és éles előrelátás az, ha egy főhadvezér egy egész hónappal előbb tudja a legközelebb vivandó csat helyszínét, s mindamellott oly ügyetlenül, sőt ki merem mondani e szót, oly vétkesen intézkedik, hogy magát meglepetni hagyván a rendelkezése alatt álló kilencz hadosztályból, a legközelebb vívott kápolnai csatának első napján csak négyet, a második csata napon pedig csak ötöt képes kellő időben és helyen a csata rendbe bevonni! ³⁾

És mit szól Gelich Richard ur Dembinskynek azon tényéhez, midőn ez utóbbi hadseregét nem a kormány és a hadügyminiszterium ismételt és kifejezett parancsához képest Szegedről Aradra, hanem önkedve után, minden kényszer nélkül az akkori ellenségünk által megszállva tartott Temesvár, a magyar főhadereg ezen Golgothája alá vezeti, ⁴⁾ és ott minden előre szándékolt megütkezés nélkül, csak kényszerűségből megállapítva dicstelenül tönkretételi. Pedig, ha

Dembinsky az illetékes hadügyminiszterium rendeletének engedelmeskedik és seregét Temesvár helyett Aradra fölvezeti, s ott a „rendezvous“-ra pontosan megjelenő Görgeyvel egyesül, ¹⁾ legalább egy dolgot, t. i. a magyar fegyver élének becsületét örök időkre biztosithatta volna.

Igen jól ismerem én Görgey hadseregének akkori depurinált állapotát, ismerem a hiányait, s bajait, hiszen a Bányavárosoktól kezdve egész Világosig magam is ezen hadsereg tagja voltam. Komáromtól kezdve Váczon, Losonczon, Rimaszombaton, Miskolczon, Tokajon, Nyírságon át egész Aradig, majdnem mindig az ellenség üldözése miatt csarendben indulva, a sok járástól földagadt, sőt nyitott lábaimmal, gyakran aludva is megtettem a nagy „*retirádát*”. De azt is tudom, hogy az Aradnál megrendelt egyesülés valóításának esetében könnyen feléleszthető lett volna bennünk a hazafiságnak már elalvóban lévő szent tüze, s ezen tűz által felhevülve itt lett volna alkalom és hely bebizonyítani azt, a mit már régen kétségbe vontak, t. i. hogy muszka segítség nélkül csupán az osztrák hadsereg velünk többé nem bír. ²⁾ Mondom, itt lett volna alkalom és idő is hebizonyítani ezen most már tagadott tény, mert midőn Görgey hadseregének éle augusztus hó 9-én Aradra megérkezett, ugyan akkor a minket üldöző muszka hadseregnek zöme Nagyváradon időzött. ³⁾ Tehát a Görgey hadseregének szegény elcsigázott honvédé képes volt *erőszakos* menetek által a muszka hadsereget maga után hagyván, akkor is több mint 13 mértföldnyi előnyt nyerni, s ezáltal az osztrák hadsereget a hatalmunkban volt Aradi vár és Maros folyamvonalá által szövetségesétől izolálni. Én soha sem voltam chauvinista, sőt főkép a katonai ügyek megítélésénél mindenkor józan, higgadt gondolkozásu ember vagyok és azért korán sem állítom azt, hogy az ekkép izolált ellenfelünk fölötte lehető, sőt legvalószínűbb győzelmünk által szegény hazám sorsa még megmenthető lett volna. Sőt én is azon időtől kezdve, mióta a muszka valódi nagy invasis belvetkezett, hazám ügyét végleg elesettnek láttam. De azt az egyet még is tudom, s azt erősen is hiszem, hogy ezen esetben a magyar fegyverek becsülete, sőt ki érdemelt tekintélye is örök időkre szeplőtlenül lett volna megóva.

(Folyt. köv.)

in Bulla György

Kossuth gyermekeinek kimenekülése.

— Egy kis adalék. —

(V.) Vonatkozással, ama lapunk m. évi folyamának 2. számában közölt szép képre, mely Kossuth fiait nevelőjük társaságában tünteti fel, érdekesnek tartjuk közölni azt a Kossuth gyermekei kimeneküléséről szóló egykoru rövid tudósítást, melyet a „Pesti Napló” 1850. május 28-iki 65. számában találtunk, egyéb tárgy keresgélés közben.

A napi hírek közt olvasható kis értesítés így hangzik: „Kossuth három gyermeke, *Ferencz, Vilma, Lajos*, mult vasárnap (május 26-án) reggeli 5—6 óra tájban vettek bucsut a fővárostól. Velök utazott nagynénjük *Ruttkainé* asszony és nevelőjük *Karádi Ignác*. A gyermekek *b. Haynau* tbszn. ur ő exclljának önként ajánlott engedelmé következtében szüléikhez Kiutahiába (Kisászsiában) fognak menni. El-

¹⁾ Gelich Richard „Függetlenség harcza” II. kötetének 424 - 425, 426—440 lap.

²⁾ Ugyanaz 403 - 404 lap

³⁾ „Dembinsky in Ungarn” I. kötet 155—204 lap.

⁴⁾ Rüstow, II. kötet 312, 313, 319, 321 lap.

¹⁾ Rüstow II. kötet 346, 347, 348, 349 lap.

²⁾ „Ramings Feldzug in Ungarn und Siebenbürgen” 1849. 39, 40 lap.

³⁾ „Officieller Bericht über die Kriegsoperationen der russischen Truppen” Berlin, 1851. III. kötet 68. lap.

távozásuk iránt sokan tanusítanak részvétet. Már szombaton este gyülekező népcsoportot lehetett látni a gyermekek szállása előtt. Az indulás órájában pedig nagy népcsoport várta őket a dunaparton. „Herminé” gőzös lejött a rendes kikötőből egészen a sóház elibe, hogy a kis utazók szállásukból (szénapiacz, Emmerlingház) annál közelebb érhessek. Midőn a hajóra léptek, a bucsuzó nép ajkán önkénytelenül jött ki néhány „éljen” kiáltás. Sokan, mint halljuk, becses ajándékok is nyújtottak a kivándorló kisdedeknek. Mondják, hogy valami kenyérárú-asszony egy igen nagy debreczeni kenyérral tolakodott hozzájuk s minden módon kérte, hogy fogadná el tőle e csokélyiséget, nehogy az uton megéhezzenek. Orsova felé utaznak a kivándorló kisdedek. *Ruttkainé* asszony kevés idő múlva vissza fog térni. Midőn a hajó eltűnt, azaz mikor már nem lehetett többé látni, eloszlott a néptömeg s hangos elismerését hallók emlegetni többektől *b. Haynau* ő exclja előzékeny nagylelkűségének.*)

A kimenekülés egyéb részletei meglehetősen ismeretesebbek a különféle feljegyzésekből s így itt még csak azt említtük meg, hogy Szerbián és Törökországon át június első hetében szerencsésen Konstantinápolyba érkezvén, onnan — mint ugyancsak a „P. N.” közli 1850. június 25-iki 88. számában — „folyó hó 10-ikén *Ruttkayné* asszony, *Kossuth* nővére és gyermekei, tanítójuk kíséretében, rendeltetési helyökre utaztak. Az utazók *Guyon*nál szálltak le. Feltűnő volt, mint foglalatosságként *lady Canning* (az angol nagykövet neje), hogy *Ruttkayné* asszonyt a konstantinápolyi tisztelgésben minél inkább részeltethesse“.

Emigránsaink névsora.

(V.) Örömmel tapasztaljuk, hogy a még élő emigránsaink névsora összeállítását czélzó felhívásunk vizsgálóra talált olvasóinknál. Kérelmünkre (melyet figyelemzetlenül azok részére, kik lapunkat nem olvassák rendszeresen, állandóan közölni fogunk a borítékon), már többen küldtek be tájékoztató adatokat, utbaigazító sorokat. Ezeknek a fentebbi czimen ezennel *rendes rovatot* is nyitunk, melyben majd időnként közöljük az emigránsokra vonatkozó tudnivalókat és életrajzi jegyzeteket. Előrebocsátjuk azonban, hogy e közléseinkben *inkább a kisebb emberekre* fektetjük a fősúlyt, hisz *Kossuth*, *Pulszky*, *Helfy*, a londoni *Duka Tivadar* s a Párisban élő *Türr István* tábornok vagy a Dél-Amerikában lakó *Czecz János* tk. nevét és életét mindenki ismeri. De mi a *kisebb körben működött emigránsok krónikása* akarunk lenni, megörökítve nevüket, élményeiket és hazafias érdemeiket a történelem számára s ez igyekezetünk támogatására kérjük ismételt olvasóink szives közreműködését.

Legelső, ki felhívásunkra felelt, *id. Bulla György* munkatársunk volt, kinek Alsó-Kubinban m. évi decz. 30-án irt leveléből az alábbi közérdekű részt közöljük:

„Lapod utolsó számában arra hívtad fel egyik belmunkatársad által a régi emigránsokat, hogy szerezzük meg azon emigránsaink neveit, kik a haza szent ügyéért körülbelül 45 év előtt *Kossuth Lajos* felszólítására kivándoroltak, azóta meg hazánkba visszatértek és még most is élnek. Kedves barátom, ha azokat is emigránsoknak nevezhetjük, kik az 1849. év lezajlásával a cs. kir. hadseregbe büntetésből besoroztattak és Olaszországba elcipeltetvén, onnét a legelső jó alkalommal külföldre szöktek, ott pedig a becsületes megélhetési kényszerűségből francia hadi szolgál-

latot vállalván, ugyanazon hadsereg kötelékében nemcsak az algiriai, de a Szebastopol alatti krimi hadjáratban is résztvettek, az esetre ily magyar származású emigráns a francia idegen legiónak két ezredében az én időmben *több mint 150 egyén szolgált*, kik valamennyien becsületesen törekedtek arra, hogy az akkor a nagyvilágban ismeretlen magyar nemzetnek jó hírnevét és becsületét megismertessék és nemzetüknek minden módon becsületére váljanak. Nekem eszembe is jutott már, hogy e többnyire ismeretlen, nagyrésztben a francia katonai érdemjellel, sőt a török Medzidie-rendjellel is az ellenség előtt feldiszitett magyarok nevét beszerezzem s rajta leszek, hogy munkámat bevégezzem.“

A többi eddig beérkezett adatot, az emigránsok betürendjében közöljük, remélvén, hogy a névsor ezentul még bővebb lesz.

*

Fornet Kornél, őrnagy, született 1818-ban. A zsidói fegyverletétel után külföldre menekült, s a Francia- és Angolországban való rövid tartózkodása után Amerikába emigrált, hol később a polgárháboruban mint ezredes harcolt. Az amnesztia kihirdetésekor hazatérve, jelenleg Vácztól él nyugodalomban. Arczképét és bővebb életrajzát lapunk 1892. évf. 153. lapján közöltük.

*

Kosztolányi Agoston százados, a bihari 27. zászlóaljban. Született 1824 aug. 21-én, Topolya mezővárosban. Törökországba emigrált, majd Amerikába, honnan 1858-ban tért haza Szabadkára, hol rövidáru-üzletet nyitott és megnősült. Jelenleg ugyanott él, mint a „Kereskedelmi és iparbank“ pénztárosa.

*

László Károly százados, *Kossuth* titkára. Ismert egyéniség, kiről több életrajz is jelent meg. Törökországba emigrálva *Kossuth*tal volt *Kintahiában*, majd elkisérvén őt Amerikába, mérnökké lett és megtelepedett az új világrészben, honnan 1867-ben tért haza. Jelenleg 78 éves, folyam-mérnök *Uj-Kécsken* és emlékeiből 1887-ben bocsátott ki „Naplótöredékek“ czimen egy érdekes kötetet.

*

Matta Ede százados, szül. Nagyváradon 1820 decz. 24-én. Törökönba emigrált 1849-ben, *Sumlán* nőül vette *Bányai Juliát*, a híres (*Sárosi Gyula*) nőhonvédet, kinek arczképét is közöltük. *Sumláról* Konstantinápolyba, majd a *Krimbe*, *Smyrnába*, *Cyprus* szigetére, aztán *Egyiptomba* vándoroltak és *Kairóban* vendéglőt nyitottak. De szállodájuk két ízben is leégett, s *Mattáné* 184-ben meghalván, férje hazatért és jelenleg *Békésen* él. („Tört. Lapok“ 1892. 145. l.)

*

Thuolt István százados az 55. honvédszászlóaljban, született 1826-ban Nagyváradon. A verestoronyi szorosnál kiszorítottván zászlóalja a tulnyomó muszkaerő által, *Viddinbe* emigrált, hol nőül vette *Lévay János* emigráns-társa fiatalabbik leányát, *Annát*, majd *Bemmel Aleppoba* internálták, hol 22 hónapig maradtak. Kiszabadulva onnan, előbb *Angliába*, majd Amerikába ment, hol 13 évet töltött. Az általaános amnesztia kihirdetésekor 1866-ben hazatért és ősi birtokát átvéve, gazdasággal foglalkozik ma is *Monostor-Palyiban*.

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük; a halálozásokról sziveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Vasvári Kovács Ferencz okleveles tanár 1848—49. honvédőrnagy, a fővárosi szegények házában jan- 10 én

*) Tudva, hogy *Haynau* mennyire üldözte ez ártatlan gyermekeket, kiket sokáig fogva is tartott, s viszont, hogy e sorok közlésekor lapjaink cenzura alatt állottak, mindenki érezheti, miért kellett az egykoru tudósítónak „ő exclja nagylelkűségét“ emlegetni
Közlő.

meghalt. Az elhunyt végigküzdötte az egész szabadságharcot. Kezdetben Mészáros Lázár seregében szolgált s mint főhadnagy kitünt egy fényes hadi tétével. Kassánál átment Schlick táborába mint kém s a kémszemlérről fontos tudósításokat s egy a magyarhoz állott főbb tisztet hozott magával, ki a kezére bízott hadi pénztárt is átadta a magyar sereg vezérének. Ezért a hadi tettért őrnaggyá nevezték ki Vasvári Kovácsot s már mint ilyen vett részt Budavár ostromában. Azontul Görgey seregében küzdött egész Világosig. Halála tragikus volt. Nemcsak a szabadságharcot követő sötét évek alatt, hanem ezután is sokat üldözte a sors az egykori honvédőrnagyot. Zongora- és francia leczkék adásával kereste kenyerét, mignem megöregedve a szegények házába került. Az volt az utolsó vigasztalása, hogy felveszik a honvédmenedékházba. Testvére Vasvári Kovács György, ki már régebben a honvédmenedékház lakója, e hó 10-én kapott parancsot, hogy értesítse testvérét a menedékházba történt felvételéről. Mikor ma Vasvári Kovács György a szegények házában megjelent, ott azzal a hírrel fogadták, hogy testvére hirtelen meghalt. Eppen jókor jött arra, hogy kikísérhesse az elhunytat a temetőbe. Vasvári Kovács József, a népszínház nyugdíjas tagja, szintén testvérét gyászolja az elhunytban. (Bpesti Hirlap jan. 11.).

Lázár János, városi utbiztos, 1848—49. honvédszázadosnak folyó hó 24-én esti 7 órakor, életének 71. évében Szegeden elhunyt. Gyászolja dr. Lázár György és Lázár Béla.

Monoki Mihály halála. F. év. és hó 12-én elhalt és 14-én a brassói ev. ref. temetőben eltemettetett Tiszafüredi Monoki Mihály, brassói kovácsmester, 1848—49. honvédtizedes, 88 éves korában. Nejevel Brassói Rácz Máriával, aki most 70 éves, élt 44 évet. 1848-ban mint kitűnő kovácsmester Gábor Áron K. Vásárhelyre rendelte az ágyuk felszereléséhez tizedesi minőségben. 1849-ben az oroszok elől nejét és gyermekét magával vive Gál Sándorral Csik-Szeredába vonult, ott történt vele az a kitüntetés, hogy Bem tábornok megdicsérte és szebb jövővel biztatta. Csik-Szeredából Gál Sándorral M. Vásárhelyre ment, nejét és gyermekét Csik-Csimortányon hagyta, de ezek innen az oláhok fenyegetése elől Csik-Szent-Györgyre s azután Brassóba húzódtak. Monoki Mihálynak Brassóban akkor szép háza volt a vasut-utcában a ref. temetővel szemben, a későbbi Kászoni István-féle ház. Az oroszok egy brassói szász kovács által értesítve lettek, hogy Monoki hol szolgál s így midőn Monoki is M. Vásárhelyről hazatért, 70 muszkát szállásoltak udvarára, akik, mint tudjuk, nem loptak, a hol nem lehetett. Annak a szász kovácsnak a nevét nem írjuk ide, meg is halt, pedig tudjuk, de nem érdemli meg. Monokinak 3 fia és 2 leánya maradt, kiket szárnyaikra bocsátott, a fiuk Brassóból elszéledtek. Vénységére abban kellett hagynia iparát s öreg neje és gyermekei támogatására szorulva éldegélt. 1886. július 1-től 4 frt 80 kr havi nyugdíj élvezett, melyet 1893. jan. 1-től 5 frt 50 krajczárra emelték Jeszenszky István nyug. alezredes és a brassómezei 1848—49 honvédegylet érdemes elnökének közbenjárására. Temetése tisztességes volt. Egygyel ismét kevesebb azok közül, akik Gábor Áron honmentő munkájához munkás hangyákként hozzájárultak. Áldás poraira! Jeszenszky elnökünk megtette a szükséges lépéseket arra, hogy a 70 éves öreg honvédné is némi segélyben részesüljön, amire valóban rá is van szorulva. Közli *Kóds Ferencz*, k. tanácsos, nyug. tanfelügyelő.

Sádrossy Károly, 1848—49. honvédőrnagy, köz- és váltó-üggyvéd, 1893. évi december 31-én 74 éves

korában végegyengülés következtében Ungvárt elhunyt Elhunytáról az ungmegyei honvédegylet adott ki gyászjelentést.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az ujévi szám. A „Történelmi Lapok“ ujévi számából a Kossuthnak küldött példányt egy művészien kiállított nemzeti színű, finom szines és arany nyomással ellátott táblába helyezve küldöttük el. Az aláírók részére velin papírra nyomattunk diszpeldányokat és azokat nemzeti színű zsineggel átfűzve, elláttuk a Bem és a Teleki Sándor pecsétjével. Ez értékben emeli a lapot, mely most az aláírókra nézve ereklye értékkel bír. Még van néhány befűzött lepecsételt diszpeldány s azoknak a kik óhajtanak ennek birtokába jutni, 25 kr ellenében szívesen küld a kiadóhivatal. Az aláírások metszvényei jól sikerültek. Azok nagy része névjegy nyomásra kiválóan alkalmas, s kik rendelkeztek, azoknak a kiadóhivatal még e hó folyamán postára is adta a kliséit. Az aláírások fénykép másolatai közül csak az egysorosak kerültek 50 krba. A több sorból állók némelyike, a terjedelem szerint 2 frtba került.

Czetz tábornok hazajön. Czetz János 48-as honvédtábornok, Bem vezérkarának feje, ki Dél-Amerikában él, haza fog jönni látogatóba. Kuszko István, a Történelmi Lapok szerkesztője levelet kapott tőle, mely Buenos Airesben, 1893. decz. 14-én kelt, s 1894. jan. 7-én érkezett Kolozsvárra. E levélben a következőket írja: „Szándékom jövő évben egy utolsó körutat tenni némely országokban s ez alkalommal szülőföldemet s atyáim sirhalmaikat végelválás előtt áhitatosan megsemlélni. Fogadja addig is Tisztelt Szerkesztő Ur, egy 1850-ben in effigie felakasztott magyar tábornok hazafias üdvözlését *Czetz János.*“

Emigránsaink névsora czimen új rovatot nyitottunk, melyben — erre vonatkozó kérelmünket t. olvasóink figyelmébe ajánlva — a még élő emigránsaink neveit gyűjtjük össze, közölvén a reájuk vonatkozó életrajzi adatokat, esetleg élményeik rövid leírását.

Hányan haltak meg a menedékházban? Erre nézve a következő sorokat vettük: Van szerencsém becses tudomására hozni, hogy az elmúlt évben a fővárosi orsz. honvédmenedékházban 23. haltak meg. 1892-ben a kolerás évben csak 17-en. Szomorú jele ez az időnek. Pusztulunk, veszünk. Budapest, 1894. január 7. Tisztelettel *Takaró Ferencz.*

Klapka György levele. Klapka György, az elhunyt jeles magyar tábornoknak Párisban élő fia érdekes levelet intézett Vajda Emil dr. sz.-udvarhelyi kir. áll. főreáliskolai tanárhoz, a ki „Komárom hőse“ cz. alatt a sajtó által általános dicsérettel fogadott művének diszpeldányát elküldte a Klapka-családnak. Klapka György szép levele a következőleg hangzik. Vajda Emil dr. úrnak Sz.-Udvarhelyt. Uram! Épen most kaptam meg az ön szép könyvét s nem vagyok képes kifejezni, mennyire hálás vagyok érte s hogy mennyire megindított az a hódoló érzés, melyet ön drága atyám iránt tanusít. Magyarország mindig legfőbb tárgya volt szeretetének s mily boldog lenne, ha látná, hog most már minden magyar igazat ad neki. Biztosíthatom önt, Uram, *hogy gyermekei szívvel-lélekkel magyarok*, s életök egyik legnagyobb csalódása abban rejlik, hogy ezt eddig be nem bizonyíthatták. Még egyszer legyen meggyőződve, Uram, őszinte háláérzetemről s fogadja tisztelő üdvözlétem kifejezését. 25 Rue Guillaume Tell Paris 15/12., 1893. *Klapka György.*

Ünnepély Vizaknán febr. 4-én.

Említettük lapunk m. é. folyamán, hogy Vizaknán febr. 4-én isteni tisztelet tartatik:

Erre vonatkozólag a részletekről a következőket közöljük.

A mi a Bem által elrendelt 1894. február 4-ikére isteni tiszteletre menetelnek f. évi febr. 4-éni megtartását illeti, a tekintetben bizonyos program állapittatik meg és közöltetik.

Én óhajtanám, hogy 3-án déli vagy esti vonattal kedves vendégeink megérkezzenek, kiknek elszállásolásáról gondoskodva lesz és közöltetni fog a szállásadók névjegyzéke és az, hogy ki hová lesz elszállásolva.

Febr. 4-én a róm. katolikus és ev. ref. templomban lenne isteni szolgálat d. e. 10 órakor.

A róm. kath. templomban, nemcsak a 10, esetleg 20 öreg honvéd, ki a vizaknai csatában részt vett, lenne jelen, hanem névleg mintegy 900—1000 bajtárs is két emléklapon, melyek a templom közepén elhelyezett asztalra 2 égő gyertya közt ki lesznek téve a vendégek által teendő megtekintésre.

Ily módon Bem apó sergének felerésze az isteni szolgálaton részint személyesen, részint névleg jelen lenne!

Az egyik könyv (manuscriptum) czime:

EMLÉKLAPOK

A VIZAKNAI 1849. FEBRUÁR 4. CSATÁBAN
RÉSZTVEVŐ HONVÉDEKRŐL.

A másik könyv (manuscriptum) czime:

EMLÉKLAPOK

A VIZAKNAI 1849. FEBRUÁR 4. CSATÁBAN
ELVÉRZETT HONVÉDEKRŐL.

Szerettem volna tisztába írni az ünnepélyre a harmadik könyvet is, melynek czime:

EMLÉKLAPOK

A VIZAKNÁN 1890. JULIUS 3., 4., 5., 6., 27., 28., 29.
TÖRTÉNETEKÉRŐL.

de roppant elfoglaltatásom miatt csak impurumban lesz ott.

Mise után jó rendére az emlékhöz menetel s a csatatérre kivonulás is lesz, ha az idő kedvez.

Délután, illetőleg este társas összejövetel, a hol egy pár jó órát együtt fogunk tölteni.

Hétfőn lesz az általam 19 éven át mindig megtartott Requiem az elesett honvédekért kilencz óra tájt délelőtt.

Az emlék fenntartása és Requiem költségei fedezésére ezelőtt 4 évvel 25 éves papi jubileumom alkalmával 100 forint alapítványt tettem le, de idáig senki sem gyarapította.

Én az ünnepély megtartására ily javaslatot tettem, ami ki fog bővítettetni!

Aztan kedves várva-várt vendégeink is szivesek lesznek becses véleményöket s szándékokat közölni, hogy mikép óhajtanák leginkább a jelzett ünnepélyt megtartani?!

A napokban egy kiküldött bizottság a programot közölni fogja az igen tisztelt Szerkesztő Ur útján a Kolozsvárról jövőndő régi dicső öreg honvédeinket; méltóztatnak ahhoz szólani és becses véleményökkel akkor közölni.

Vizakna. 1895. január 14-én.

mindig őszinte tisztelőjük:

Szentkatolnai Bakk Endre.

A vizaknai ünnepélyre a rendezőség lapunk útján meghívja az összes honvédegyletek tagjait azzal a kéréssel, hogy akik részt akarnak venni, a vizaknai rendezőségének febr. 1-ig levélben bejelenteni sziveskedjenek.

Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre.

1893. évre.

Mütter Ferencz, Kiss Sándor, Nonay Dezsőné, Földes Gyula, Szabó Lajos, Koós Ferencz, Barla Domokos, Németh József, Matolay Etele, Lengyel Andor, Balogh Sándor, Borcsa Mihály, Bodoky Gyula, Timár Károly, Czecz János 1848—49. honvédtábornok Amerika, Lázár Mihály, Szabó Ferencz, Cseber János, Dáné Mózes, Kese Elek, Lakatos Péter, Szentiványi Kázmér, Lázár Gyula, Szilágyi Ferencz, özv. Gál Dánielné, dr. Székely József, Székely Károly, Sassy Ágost, lovag Oelberg Gusztáv, Fiedler József, dr. Kiss Sándor, szentferenczrendi zárda Deésen, Kozma Döme, Kolozsvári Károly, Magyar Mihály, dr. Hataló Péter, Komáromi István, Zsarkó József, Simonffy Sándor, Földvály István, krasznai olvasó-egylet, Beniczky Lajos, Csáky István, Voith Miklós, Molnár Albert.

(Folytatjuk.)

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. évi folyamának bekötésére e hó elejétől kezdve, darabonkint 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla díszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér lesz. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászomból fog készülni. A m. é. folyam bekötési táblái ősle, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a f. é. folyamánál fehér) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékítmények foglaltnak. A tábla sarkára az első lapon foglal felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

Képek a szabadságharczról a milleniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat, s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millenium idejéig a szabadságharczbeli honvédek arczképeit, a honvédelmékek képeit vagy miniatura mintáit, valamint honvéd síremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumba beküldeni sziveskedjenek. A muzeum minden tárgyat köszönettel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millenium idejére egy szép kiállítás rendezése terveztetik.

„Történelmi Tárca Napló“-t adjunk kis fogunk mellékelni előfizetőink részére díjtalanul mind amá lapokhoz, amelyekre az előfizetés jan. hó folyamán beérkezik. E naplóban kinyomatjuk az 1849. évi naptárt s utánna tesszük minden napnak az 1848--49-ben ugyan az nap történt főbb eseményeket. E napló, mely a maga nemében páratlan lesz s mely csinos kiállításban tervezetik, hisszük, hogy kellemesen fogja olvasóinkat meglepni. A napló a febr. számhoz lesz csatolva.

Kérelem emigránsainkhoz. Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontossággal tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharczunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz *emigránsaink* neveit is tudnunk, kik a haza szent ügyeért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hanyattatás után a honvágytól indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világosi napok után közel 400 0 honvéd emigrált ki Törökbonba, mások meg Komárom feladása után Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év múlva gyűlt össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével speciálisan foglalkozó helmunkatársa összeakarván állítani *a még élő emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét*, olvasóink és honvédeink támogatására számítva, felkérjük ezennel nemcsak t. előfizetőinket, *de összes olvasóinkat*, sziveskedjenek szerkesztőségünkhöz beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szives tudósító *rövid levelet* és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szives buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállithassa

a szerkesztőség.

Megvételre keressük a következő, gyűjteményünk-ből hiányzó hirlapszámokat és füzeteket: „Pesti Napló“ 1878-ik évfolyam *reggeli* 21. sz., „Magyar ifjuság“ 1891. évf. 52. sz., az *Aldor* Imre szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Régélő“ 1869. I. évf. 1--4. és 15--24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár“ összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is. *Szerkesztőség.*

A vizaknai tábori mise. Az osztrolenkai hős Bem tábornok által 1849. február 4-ére elrendelt, de a közbejött szerencsétlen csata miatt elmaradt istenisztelet, most egyes régi honvédek hő kívánatára megtartandó lévén, szentkatolnai Bakk Endre plébános tisztelettel felkéri lapunk becses olvasóit, hogy akinek tudomása volna a vizaknai csatában résztvett honvédről, akár életben van az, akár pedig elhalt, ne sajnálja annak nevét vele levelező-lapon pár sorban tudatni, hogy így, ha személyesen az illetők a hős tábornok által elrendelt fennirt isteniszolgálaton jelen nem lehetnek is, bár névleg legyenek jelen, nevük egy emlékkönyvbe összeiratván, az emlékkönyv az isteniszteleten közszemlére kitétetvén.

Hazai iparcikkkei Kitűnő kolozsvári asztalos munkái

NAGY BUTORRAKTÁRI

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett **butorraktárunkat**. Kapható itt minden berendezés *jutányos áron, jótállás mellett*.

Dus választék *szőnyeg-, függöny-, kép-, tükör- és matrutzokban*

Amaz elvünk, hogy **kevés haszonnal** nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, *feltűnő olcsón árulhatunk*.

A kárpitos, asztalos, mázoló és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakítást és javítást is elvállalunk.

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

Teljes tisztelettel:
Walton és Társa.

Előfizetési felhívás

„KÉPES CSALÁDI LAPOK“

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap 1894. évfolyamára.

Megjelen minden vasárnap, díszes kiállításban, tetszetős borítékkal.

A „Képes Családi Lapok“ a legelterjedtebb, legdíszesebb s legolcsóbb képes hetilap, a mely szívet és lelket nemesítő, hasznos és ismeretterjesztő olvasmányokat nyújt a magyar művelt olvasó közönségnek.

A „Képes Családi Lapok“ a legmagasabb irodalmi nivón álló lap, mely körül a nemzeti irodalmunknak első rangú írói és irónói tömörülnek; így az 1894. évi első szám következő íróktól hoz közleményeket: *Jókai Mór*: „Hogy is volt ez adolog? (bészély)“, *Benicsky Bajza Lenke*: „A sors koczvája“ (regény). *Tölgyesi Mihály*: „A gyémánt gyűrű“ (humoreszk), *P. Csorba Ákos*: „A Bosphorus partján“ (rajz), *Stiller* tanár: „A füzéről“ (orvosi czikk) stb. stb. Közleményeket irtak e számba: *Komócsy József*, *Varsányi Gyula*, *Feleky Sándor dr.* A regénymellékletet *Lauka Gusztáv* írta, czíme: „Pászortűz és lidérczsfny“. — A képek az újv alkalmából valók s igen találó rajzok. A mi különös érdeket kölcsönöz e számnak az, hogy az abban megjelent közlemények íróinak arczképeit s sajátkezű aláírásait is veszi az olvasó.

A „Képes Családi Lapok“ évenként, s szövegbe nyomott több regényt ad, elsőrangú írók tollából.

A „Képes Családi Lapok“ két hetenként megjelenő melléklapja, a „Hölgyek Lapja“ háztartási és divatrésszel ellátva, teljesen nélkülözhetőt tesz minden női divatlap tartását.

A „Képes Családi Lapok“ a fentebb említett szöveg között megjelenő regényeken kívül évenként, több ónáló, eredeti, beköthető regényt ad jutalmul előfizetőinek.

S mindezen előnyök dacára, a „Képes Családi Lapok“-nak a „Hölgyek Lapja“ című divatlappal és Regénymelléklettel együtt, előfizetési ára csak egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a lap kiadóhivataltól: Budapest, Nyugykorona utca 20. sz. küldendők, amely kívánatra mint utványszámokat díjtalanul küld bárkinek, ha az iránt levelezőlapon megkerestetik.

Aki az egész évre szóló 6 forintnyi előfizetési összeget 80 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal egész évre beküld. annak 4 regényt, — a ki félévi 3 frt előfizetési összeget és 40 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal küld be, annak két regényt, a ki 1 frt 50 kr. negyedévi előfizetési díjat és 20 kr. csomagolási- és postadíjat egyszerre küld be, egy eredeti regényt küld ajánlva és díjmentesen jutalmul a kiadóhivatal.

A „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala.
Budapest, V. Nyugykorona-u. 20.